Pojęcia kluczowe: *oskarżyciel posiłkowy, małoletni pokrzywdzony, Komisja ds. Pedofilii, Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15*

Michał Służalec

Udział Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 w postępowaniu karnym na prawach oskarżyciela posiłkowego

Abstrakt

Wprowadzenie do polskiego systemu prawa Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 doprowadziło do możliwości jej współuczestniczenia w postępowaniu karnym zarówno jako organ zewnętrzny, jak i organ działający na prawach oskarżyciela posiłkowego. Udział Komisji w postępowaniu sądowym na prawach oskarżyciela posiłkowego nie jest jednak nieograniczony. Celem pracy było ustalenie znaczenia zgody pokrzywdzonego względem uczestnictwa Komisji w toku postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego. Podstawową metodą badawczą zastosowaną w pracy była metoda dogmatyczno-prawna. W pracy przedstawiono także postulat *de lege ferenda*.

I. Wprowadzenie

Z chwilą powołania Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (dalej: Komisja) wdrożono szereg nowych rozwiązań, które oddziałują nie tylko na sam zakres funkcjonowania tej instytucji, ale także wprowadzają nowe standardy postępowania karnego[1]. Zmiany te są o tyle istotne, iż poza ogólnymi czynnościami, które może podejmować Komisja w postaci monitorowania postępowania, umożliwiają jej także aktywne uczestnictwo w toku postępowania karnego na prawach strony[2].

1 Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.).

2 K. Eichstaedt, art. 53 (w:) *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2024.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

Jednym z dodatkowych rozwiązań, które zostały wdrożone do sądowego postępowania karnego, jest sposobność uczestniczenia przez Komisję w trakcie tego etapu postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego. Forma takiego uczestnictwa wymaga jednak spełnienia pewnych warunków determinujących jej sytuację procesową przed sądem karnym. Przyjęte rozwiązanie, niewątpliwie korespondujące z ogólnymi założeniami odnośnie do funkcjonowania Komisji oraz jej ustawowymi kompetencjami, nie pozostaje jednak formą nieograniczoną. Oznacza to, iż wprawdzie ustawodawca przewiduje możliwość uczestnictwa Komisji w postępowaniu sądowym na prawach oskarżyciela posiłkowego, jednakże wymagane jest także w tym przypadku posiadanie stosownej zgody pokrzywdzonego. Unormowania wprowadzone w ustawie z dnia 30.08.2019 r. o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15[3] skutkują wdrożeniem pewnych dodatkowych instrumentów, które mogą być wykorzystywane w toku postępowania karnego jako formy reprezentacji praw oraz realizacji zadań procesowych, które przysługują pokrzywdzonemu. Niemniej jednak w polu widzenia należy mieć także główne założenie nakreślone w preambule do ustawy o Komisji, tj. „powinność uczynienia zadość społecznemu poczuciu sprawiedliwości", iż stanowi ona nie tylko reprezentanta interesu pokrzywdzonego, ale także społeczeństwa jako ogółu.

W niniejszym artykule zostanie przeprowadzona analiza znaczenia zgody wymaganej dla uczestnictwa Komisji w postępowaniu karnym, doprecyzowanie, kto może jej udzielić oraz jakie skutki występują wobec Komisji w razie wycofania zgody pokrzywdzonego. Nadto zaproponowany zostanie postulat *de lege ferenda* względem uprawnień Komisji w odniesieniu do art. 240 § 1 k.k.

II. Znaczenie Komisji w kontekście praw pokrzywdzonego

Komisja zgodnie z jej ustawowymi kompetencjami jest szczególnym podmiotem, który ma za zadanie podejmowanie działań w szeroko rozumianym celu, a skupionym na wyjaśnianiu przypadków przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności małoletniego poniżej lat 15, jak i zwalczaniu wykorzystania seksualnego małoletnich poniżej lat 15. Komisja jako szczególny podmiot ma uprawnienia zarówno do prowadzenia własnego postępowania wyjaśniającego (*vide* art. 2 ustawy z 2019 r.), jak i m.in. podejmowania czynności w celu zapewnienia niezwłocznej reakcji organów państwa w zakresie zwalczania przestępstw (tj. art. 3 ust. 1 ustawy z 2019 r.). W tej mierze może ona podejmować działania pozostające w obszarze jej uprawnień samodzielnych, tj. np.: występowanie z interwencją do organów państwowych, organizacji i innych podmiotów (art. 3a ustawy z 2019 r.); monitorowanie działań podejmowanych

3 Ustawa z 30.08.2019 r. Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (Dz.U. z 2024 r. poz. 94), dalej: ustawa z 2019 r.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

przez właściwe organy (art. 3 ust. 2 pkt 5 ustawy z 2019 r.), jak i wgląd do akt sądowych oraz uzyskiwanie informacji o prowadzonym postępowaniu (art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy z 2019 r.).

Działania pozaprocesowe Komisji związane są z oddziaływaniem prewencyjnym, społecznym, jak i w pewnej formie represyjnym (np. poprzez wpisy do Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym). Nie oznacza to jednak, iż prawodawca nie umożliwił jej realnego oddziaływania na toczące się postępowanie karne. Poza wybranymi działaniami Komisji, które może realizować samodzielnie, ma ona także szerszy wpływ na tok postępowania przygotowawczego, tj. w szczególności możliwość składania zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa (art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy z 2019 r.), jak również może współuczestniczyć w postępowaniu przed sądem rozpoznającym sprawę – jednak uprawnienie to jest obwarowane szczególnymi warunkami.

Ustawodawca nie przyznał Komisji możliwości działania na prawach oskarżyciela posiłkowego w każdej sprawie z obszaru jej kompetencji[4]. Nie można zatem przyjąć, iż mimo publicznego charakteru tej instytucji będzie traktowana w procesie jako oskarżyciel publiczny. Nie przewiduje tego także żaden przepis szczególny (art. 45 § 2 k.p.k.)[5]. W treści art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z 2019 r. określono, że Komisji przysługuje uprawnienie do uczestnictwa w postępowaniu na prawach oskarżyciela posiłkowego. Sąd Najwyższy, analizując kompetencje Komisji w postępowaniu karnym, wskazał, że przyjęcie przez prawodawcę, iż może ona działać na prawach oskarżyciela posiłkowego, wpływa na określenie pozycji procesowej tej instytucji. Skoro bowiem ma jej prawa, wówczas podejmowane przez nią działania będą utożsamiane z uprawnieniami, jakie przysługują stronie[6]. Jak wynika z Drugiego Raportu Komisji z 2022 r. za okres lipiec 2021 – lipiec 2022, Komisja realizowała swoje uprawnienia w 12 sprawach, w ramach których uczestniczyła w postępowaniach karnych na prawach oskarżyciela posiłkowego[7]. Wobec tego należy przyjąć, iż materia ta, wobec stałego poszerzania postępowań, w których uczestniczy Komisja, stanowi istotne i realizowane w praktyce uprawnienie. Tym bardziej biorąc pod uwagę, iż jest to raport za drugi rok działalności Komisji.

4 M. Klimaszewski, *Pozycja ustrojowa Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15*, „Resocjalizacja Polska" 2020/1, s. 160.

5 Zob. szerzej o możliwości działania innych organów niż prokurator jako oskarżyciel publiczny w postępowaniu karnym: H. Paluszkiewicz, art. 45 (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020, s. 147–149.

6 Postanowienie SN z 21.09.2022 r. (I KZP 1/22), OSNK 2022/11–12, poz. 43.

7 Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Drugi Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Warszawa 2022, https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/raport-drugi-www-1.pdf (dostęp: 16.08.2025 r.).

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

III. Rola zgody pokrzywdzonego względem Komisji

Nie sposób odszukać żadnych unormowań w Kodeksie postępowania karnego, które miałyby przyznawać Komisji uprawnienie do uczestnictwa w postępowaniu karnym, czy to na etapie przygotowawczym, czy też sądowym, na prawach strony. Nie została ona wymieniona zarówno jako podmiot szczególnie uprawniony (tak jak np. Rzecznik Praw Obywatelskich względem uprawnienia do wnoszenia kasacji – art. 521 k.p.k.), jak i nie sposób zakwalifikować jej jako przedstawiciela społecznego (art. 90 k.p.k.). Tym samym jej uprawnienia doprecyzowane są *strice* w dedykowanej ustawie z 2019 r.

Mimo szczególnego statusu Komisji oraz zadań, dla których została powołana, ustawodawca nie zdecydował się na samodzielność w zakresie podejmowania decyzji o działaniu w postępowaniu karnym na prawach oskarżyciela posiłkowego. Formą upoważniającą Komisję do aktywności w postępowaniu sądowym stało się przyjęcie, iż może ona działać na prawach oskarżyciela posiłkowego, a zatem tak jak strona – mimo że stroną nie jest. Decyzja podejmowana przez Komisję, o przystąpieniu do sprawy, nie jest także formą obligującą sąd do przyznania jej tego statusu. Wolą ustawodawcy było, iż dla działania Komisji konieczne pozostaje, by dysponowała zgodą pokrzywdzonego. W razie przedstawienia stosownej zgody sąd jest obowiązany do dopuszczenia Komisji do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego. Istotne w tym ujęciu jest także dookreślenie przez prawodawcę w art. 25 ust. 3 ustawy z 2019 r., iż w toku postępowania sądowego zgoda udzielana jest przez podmiot, który w myśl przepisów postępowania karnego nie musi być stroną w sprawie przed sądem rozpoznającym sprawę (albowiem brak oświadczenia o działaniu przez pokrzywdzonego w charakterze oskarżyciela posiłkowego do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej skutkuje brakiem uprawnień, jakie posiada strona na tym etapie postępowania). Tym samym prawodawca przyjął koncepcję, iż status podmiotu udzielającego zgody nie musi być tożsamy z posiadaniem przez niego statusu strony w toku postępowania. Zatem wyłącznym kryterium w tym wymiarze staje się osoba fizyczna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo w myśl art. 49 § 1 k.p.k. Faktem pozostaje, że generalnie pokrzywdzonym w postępowaniu karnym może być także osoba prawna, jak i inny podmiot w myśl art. 49 k.p.k., jednakże z uwagi na charakter przestępstw seksualnych pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba fizyczna. Co więcej, nie sposób przyjąć, aby Komisja miała uprawnienie do działania na prawach strony w sprawach z zakresu art. 240 § 1 k.k., albowiem przestępstwo to należy do kategorii przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości, a nie przeciw osobie fizycznej, a co za tym idzie – nie sposób odnaleźć pokrzywdzonego, który udzieliłby przedmiotowej zgody[8]. Biorąc jednak pod uwagę

8 K. Patora, *art. 240* (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Kulesza, Warszawa 2025, s. 649.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

fakt, że jedynym z istotnych aspektów działalności Komisji jest rola wyjaśniająca w zakresie naruszeń z art. 240 § 1 k.k., należałoby postulować możliwość przypisania jej uprawnienia do działania na prawach strony. W tym wymiarze, jeśli materia dotyczy obszaru aktywności Komisji, winna ona mieć uprawnienie do przystępowania do takiej sprawy bez względu na art. 25 ust. 3 ustawy z 2019 r.

Sąd Najwyższy przyjął, iż dla statusu pokrzywdzonego konieczne staje się występowanie bezpośredniego związku między czynem a naruszonym/zagrożonym dobrem[9]. Zatem w sprawie o wykorzystanie seksualne małoletniego poniżej lat 15 pokrzywdzonym jest osoba, względem której dopuszczono się czynu zabronionego z obszaru przestępstw tego typu.

Przyjęto, iż samo oświadczenie Komisji o wstąpieniu do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego musi posiadać potwierdzenie pokrzywdzonego w postaci jego uzewnętrznionej zgody. Zgoda, co do zasady, winna być udzielona pisemnie. Ustawodawca dopuszcza także udzielenie jej ustnie do protokołu rozprawy głównej. W tym przypadku może pojawić się szczególna problematyka odnośnie do sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest małoletni (i w dalszym ciągu w toku postępowania przed sądem pozostaje osobą niepełnoletnią) względem ustalenia, kto winien udzielić takiej zgody na rzecz Komisji. Za małoletniego uznaje się osobę, która nie spełnia przesłanek z art. 10 k.c.[10] Należy w tym przypadku odwołać się w pierwszej kolejności do art. 51 § 2 k.p.k., tj. „Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczą pokrzywdzony pozostaje". W doktrynie zwraca się uwagę na sformułowanie „wykonywanie prawa". Oznacza to, iż przedstawiciel staje się bezpośrednim reprezentantem małoletniego – tj. na zasadzie działania za pokrzywdzonego[11]. W sytuacji gdy w toku postępowania karnego przed sądem małoletniego pokrzywdzonego może reprezentować przedstawiciel ustawowy, wówczas zgoda może być udzielona właśnie przez niego. Problem pojawia się także w razie występowania tzw. konfliktu interesów, tj. w szczególności w sytuacji, gdy przedstawiciel ustawowy to osoba najbliższa dla oskarżonego w postępowaniu sądowym bądź podejrzanego[12]. W tym aspekcie wystarczające dla niemożności reprezentacji małoletniego stają się nawet hipotetyczne sprzeczności między interesami rodziców[13]. Co więcej, rodzic nie może reprezentować małoletniego w postępowaniu karnym, jeśli w sprawie spełnią

9 Postanowienie SN z 2.06.2020 r. (II KK 104/20), LEX nr 3207804.

10 Ustawa z 23.03.1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071).

11 I. Nowikowski, *Zdolność procesowa a legitymacja do procesu* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 6, *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, red. P. Hofmański, C. Kulesza, Warszawa 2016, s. 853.

12 Postanowienie SN z dnia 30.09.2015 r. (I KZP 8/15), OSNKW 2015/12, poz. 100.

13 M. Kolendowska-Matejczuk, *Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego w procesie karnym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Prokuratura i Prawo" 2015/4, s. 64.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

się przesłanki z art. 98 § 2 k.r.o.[14] Potwierdzenie można odszukać także w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30.09.2010 r., iż „Rodzic małoletniego nie może, działając w charakterze przedstawiciela ustawowego, wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, jeżeli oskarżonym jest drugi z rodziców”[15]. Gdy oskarżonym jest drugi z przedstawicieli ustawowych, wówczas w sprawie winien być ustanowiony właściwy reprezentant małoletniego (tj. art. 99 k.r.o.). Zakres ten był także poddawany pod analizę Trybunału Konstytucyjnego, który potwierdził zgodność przepisów z ustawą zasadniczą[16]. Prawidłowo ustanowiony reprezentant małoletniego posiada uprawienia, jakie ustawa przewiduje dla strony postępowania, za którą działa[17]. W takim układzie sytuacyjnym, skoro reprezentantowi przysługują wszelkie prawa procesowe, jakie posiada pokrzywdzony, to właśnie on będzie uprawniony do udzielenia takiej zgody na rzecz Komisji. Jednocześnie należy wskazać, iż małoletni, który w toku postępowania nie uzyskał pełnoletności, nie posiada uprawnienia do udzielenia takiej zgody samodzielnie, co wynika wprost z art. 51 § 2 k.p.k.

Za prawidłowe należy ocenić wymaganie przedłożenia stosownej zgody od pokrzywdzonego, nie zaś od oskarżyciela publicznego. Wynika to z kilku argumentów, w szczególności Komisja posiada kompetencje, które wiążą się z możliwością weryfikacji działalności podejmowanych przez organy ścigania (sama przedstawia w tym zakresie także raport, w którym odwołuje się do czynności organów ścigania). Sama Komisja jest także podmiotem niezależnym, zaś przyjęcie konieczności dysponowania zgodą od oskarżyciela publicznego mogłoby wpłynąć na ten obszar. Kolejno, można odszukać także sytuacje, gdy między Komisją a prokuraturą dochodzi także do występowania odmiennych ocen odnośnie do obowiązujących przepisów prawnych, względem których prokuratura przedstawiała inne stanowisko niźli Komisja (np. wobec art. 240 Kodeksu karnego w odniesieniu do czynów, których znamiona zostały wypełnione przed 13.07.2017 r.)[18].

Znaczenie możliwości występowania przez Komisję na prawach oskarżyciela posiłkowego jest bardzo istotne, albowiem wówczas ma ona możliwość aktywnego uczestnictwa w postępowaniu, w tym przedkładania wniosków dowodowych, zadawania pytań czy też korzystania ze środków odwoławczych. Co więcej, jej działanie

14 Ustawa z 25.02.1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.), dalej: k.r.o.

15 Uchwała SN(7) z 30.09.2010 r. (I KZP 10/10), OSNKW 2010/10, poz. 84.

16 Wyrok TK z 21.01.2014 r. (SK 5/12), OTK-A 2014/1, poz. 2.

17 I. Urbaniak-Mastalerz, *Rola kuratora dla pokrzywdzonego małoletniego w postępowaniu karnym*, „Probacja” 2020/4, s. 16, DOI: 10.5604/01.3001.0014.7901 (dostęp: 16.08.2025 r.); M. Tyska, *Uprawnienie adwokata do działania w charakterze kuratora procesowego małoletniego w procesie karnym*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2022/1, s. 52, DOI: 10.31648/kpp.7768 (dostęp: 16.08.2025 r.).

18 Ustawa z dnia 6.06.1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2025 r. poz. 383); Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Drugi Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Warszawa 2022, s. 22–28, https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/raport-drugi-www-1.pdf (dostęp: 16.08.2025 r.).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

w toku postępowania z pewnością pozwoli pozyskać dodatkowe zabezpieczenie reprezentacji interesów pokrzywdzonego, albowiem poza samym pokrzywdzonym, działającym jako oskarżyciel posiłkowy, jego pełnomocnikiem bądź reprezentantem małoletniego, Komisja ma dodatkowe instrumenty, które mogą być wykorzystane także w sprawie. Do takich form można zaliczyć np. określony w art. 3c ustawy z 2019 r. dostęp do informacji stanowiących tajemnicę zawodową[19]. Co więcej, dzięki takiemu instrumentowi Komisja posiada realną możliwość do realizacji ustawowych zadań.

IV. Dodatkowy termin na uzyskanie statusu oskarżyciela posiłkowego

W Kodeksie postępowania karnego przyjęto, że pokrzywdzony ma prawo do złożenia oświadczenia, iż będzie on działać w charakterze oskarżyciela posiłkowego jako strona obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej (tj. art. 53 k.p.k. w zw. z art. 54 § 1 k.p.k.). Termin ten dookreślony jest jednak bezpośrednio względem pokrzywdzonego. W treści Kodeksu postępowania karnego nie sposób odnaleźć jakichkolwiek odwołań odnośnie do działalności Komisji w toku prowadzonej sprawy. W tym ujęciu pojawiały się pewnego rodzaju wątpliwości względem tego, czy termin ten winien być także stosowany wobec Komisji. W Pierwszym Raporcie Komisji zwrócono uwagę na tę problematykę:

„W jednej ze spraw Państwowa Komisja nie została dopuszczona do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego, gdyż sąd orzekł, że oświadczenie o jej wstąpieniu do postępowania zostało złożone po terminie wynikającym z art. 54 § 1 k.p.k. (postępowanie w sprawie już się toczyło). Wprawdzie Komisja złożyła zażalenie na to postanowienie, jednak nie zostało ono uwzględnione. Komisja monitoruje toczący się proces karny, jednak nie może aktywnie w nim uczestniczyć. W innej sprawie, po złożeniu przez Państwową Komisję oświadczenia o wstąpieniu do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego, sąd na rozprawie dopuścił członka Komisji do zadawania pytań, czyli do wykonywania praw zarezerwowanych dla strony, po czym prezes sądu poinformował pisemnie Komisję, że występuje ona w tej sprawie na prawach przedstawiciela społecznego zgodnie z regulacją zawartą w art. 90 § 1 k.p.k., a więc jako przedstawiciel organizacji społecznej. W sprawie nie zostało dotychczas wydane żadne formalne postanowienie, co uniemożliwia Państwowej Komisji złożenie formalnego odwołania. Komisja wystąpiła do prezesa sądu, wskazując na nieprawidłowości związane z dopuszczeniem jej do udziału w postępowaniu w charakterze przedstawiciela społecznego. Ostatecznie Komisja działa w postępowaniu na prawach oskarżyciela posiłkowego. W kolejnych dwóch sprawach, Państwowa Komisja, pomimo

19 W tym wypadku mogą pojawić się wątpliwości odnośnie do możliwości ich wykorzystania w toku postępowania karnego jako dowodu w sprawie, w szczególności w myśl art. 180 § 2 k.p.k. Jednakże obszar tej analizy wykracza poza materię przedmiotowego artykułu.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

niedotrzymania terminu wynikającego z Kodeksu postępowania karnego, działa na prawach oskarżyciela posiłkowego w postępowaniach i nie spotyka się to ze sprzeciwem sądu”[20]. Z powyższego można zatem zaobserwować pewne niekonsekwencje, jakie występowały w okresie od daty powstania Komisji do końca czerwca 2021 r. W rzeczywistości brak odpowiedniego doprecyzowania ustawowego powodował niestabilność odnośnie do stosowanych przepisów względem Komisji. Problematyka ta została dostrzeżona przez ustawodawcę, albowiem od 26.02.2023 r. przyjęto osobny termin, który to przysługuje Komisji poprzez przyjęcie, iż „Komisja może złożyć oświadczenie o wstąpieniu do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego na każdym jego etapie, aż do zakończenia przewodu sądowego w drugiej instancji” (art. 25 ust. 2 ustawy z 2019 r.). Dzięki takiemu rozwiązaniu nie zachodzi konieczność dokonywania weryfikacji przez właściwy sąd, czy względem Komisji należy stosować przepisy dotyczące pokrzywdzonego. Sam termin też w żadnej mierze nie jest tożsamy z tym przysługującym Komisji. W tym kontekście działa ona na zasadach dookreślonych w ustawie z 2019 r. w odniesieniu do przystąpienia do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego. Rozwiązanie to należy ocenić jako zasadne, albowiem Komisja ma realizować nie tylko działania na rzecz pokrzywdzonego, ale także w celu reprezentacji jej ustawowych kompetencji dla realizacji poczucia społecznej sprawiedliwości. Dzięki posiadaniu tego statusu w postępowaniu karnym może ona aktywnie uczestniczyć w postępowaniu. Zawsze jednak, nawet w razie braku działania na prawach oskarżyciela posiłkowego, Komisja może dokonywać wglądu do akt postępowania oraz przeprowadzania interwencji. Jednakże jej wpływ poza działalnością na prawach strony nie mógłby być formą bezpośredniego oddziaływania na tok postępowania. W tej mierze należy dodatkowo przychylić się do szeroko zakreślonego terminu do zgłoszenia się przez Komisję względem działania na prawach oskarżyciela posiłkowego nie tylko z uwagi na jej ustawowe kompetencje, ale także z uwagi na fakt, iż nie zawsze Komisja może uczestniczyć w toczącym się postępowaniu od momentu jego zainicjonowania (tym bardziej biorąc pod uwagę datę, od kiedy została ona powołana do życia).

Względem terminu do przystąpienia przez Komisję do postępowania karnego przed właściwym sądem rozpoznającym sprawę pojawia się szczególny, niejako dodatkowy termin, dla reprezentacji praw pokrzywdzonego, który uprzednio nie złożył stosownego oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego w ustawowym terminie, a wynikającym z art. 54 § 1 k.p.k. W sytuacji, gdy Komisja chciałaby przystąpić do postępowania po tym terminie, będzie ona mogła reprezentować także interesy tego pokrzywdzonego, który nie złożył stosownego oświadczenia. Dzięki

20 Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Pierwszy Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Warszawa 2021, s. 159, https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2021/08/Raport_PKDP.pdf (dostęp: 16.08.2025 r.).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

temu możliwe jest podejmowanie wszelkich działań, jakie przysługują stronie w toku postępowania sądowego – jednak tylko przez Komisję. Co więcej, zaznaczenia wymaga, iż mimo niezłożenia oświadczenia o wstąpieniu do postępowania pokrzywdzonego jako oskarżyciel posiłkowy, to nie wyłącza to konieczności uzyskania przez Komisję właściwej zgody do występowania przez nią na prawach oskarżyciela posiłkowego (tj. art. 25 ust. 3 ustawy z 2019 r.), albowiem to pokrzywdzony, a nie oskarżyciel posiłkowy, udziela takiej zgody. Ponadto wykładnia literalna treści art. 25 ust. 2 ustawy z 2019 r. nie prowadzi do rozpostarcia skutków na rzecz pokrzywdzonego, który nie złożył oświadczenia do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej, do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego w razie przedstawienia zgody na rzecz Komisji. Na marginesie należy postulować zmianę art. 54 § 1 k.p.k. w odniesieniu do konieczności składania takiego oświadczenia. Wydaje się, iż uprawnienie oskarżyciela posiłkowego powinno być zasadą, bez konieczności podejmowania przez pokrzywdzonego dodatkowych działań procesowych. Szczególną uwagę na zakres ograniczenia aktywności pokrzywdzonego, który nie złożył/nie miał sposobności do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego, zwraca Paweł Wiliński. W tym wymiarze należy zgodzić się z twierdzeniem, iż aktualnie proces karny stanowi bardziej wymiar realizacji interesu społecznego i w pewnym stopniu marginalizuje działania pokrzywdzonego[21]. Taki układ wpływu na proces nie powinien mieć miejsca, biorąc pod uwagę fakt, że jednym z celów postępowania karnego jest uwzględnienie prawnie chronionych interesów „pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności" (art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k.). Mimo gwarancji ze strony oskarżyciela publicznego osoba, której dobro zostało naruszone, powinna mieć automatycznie przysługujące uprawnienia do aktywnego uczestnictwa w postępowaniu sądowym. Wprowadzenie możliwości występowania na prawach oskarżyciela posiłkowego przez Komisję aż do zakończenia przewodu przed sądem II instancji tworzy dodatkową gwarancję dla pokrzywdzonego, aby kolejny podmiot miał możliwość reprezentacji jego interesu (choć i w tym przypadku należy przyjąć, iż Komisja realizuje przede wszystkim interes społeczny).

V. Utrata uprawnień Komisji

Komisja mimo przyznania na jej rzecz uprawnienia do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego musi dysponować stosowną zgodą pokrzywdzonego przez cały okres trwania postępowania. Oznacza to, iż w razie wycofania zgody przez uprawiony podmiot Komisja traci swe uprawienia (*vide* art. 25 ust. 4 ustawy z 2019 r.). Wówczas nie ma ona możliwości dalszego działania w sprawie na prawach oskarżyciela posiłkowego. Skutki, jakie wystąpią, gdy zgoda zostanie wycofana,

21 Zob. P. Wiliński, *Zarys teorii konfliktu w prawie karnym*, Warszawa 2020, s. 184.

aktywizują się z chwilą zawiadomienia o tym fakcie sądu oraz wobec pozostałych uczestników postępowania z chwilą, gdy sąd doręczy im zawiadomienie o tym fakcie (art. 25 ust. 5 ustawy z 2019 r.).

W tym układzie normatywnym zarysowują się także następujące wnioski:

- jeśli pokrzywdzony wycofał zgodę względem Komisji do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego, to sam pokrzywdzony nie traci posiadanego przez siebie statusu oskarżyciela posiłkowego, jeżeli samodzielnie złożył odpowiednie oświadczenie w ustawowym terminie;
- pokrzywdzony po uzyskaniu pełnoletności może podjąć decyzję o wyrażeniu zgody do działania Komisji na prawach oskarżyciela posiłkowego, jak również wycofania takiej zgody;
- pełnoletni pokrzywdzony nie musi potwierdzać udzielonej przez reprezentujący go podmiot zgody z chwilą osiągnięcia pełnoletności;
- pełnoletni pokrzywdzony jest jedynym podmiotem, który może wyrazić zgodę na działania Komisji na prawach oskarżyciela posiłkowego bądź ją wycofać, nawet jeśli uprzednią zgodę wyraził reprezentant małoletniego ustanowiony w sprawie bądź przedstawiciel ustawowy;
- dotychczasowe działania podejmowane przez Komisję do czasu wycofania zgody pozostają w mocy.

VI. Podsumowanie

Przyznanie Komisji realnych uprawnień względem działania w toku postępowania sądowego karnego na prawach oskarżyciela posiłkowego stanowi niewątpliwie o istotności tego podmiotu względem wyjaśniania i zwalczania przestępstw popełnionych na szkodę małoletniego, który nie ukończył 15. roku życia. Dzięki takiemu uprawnieniu Komisja ma możliwość podejmowania znacznej ilości czynności w toku przeprowadzonego postępowania nie tylko jako instytucja monitorująca i weryfikująca prowadzone postępowanie, ale także w taki sposób, aby mieć aktywny wpływ na jego przebieg.

Przyjęcie przez ustawodawcę konieczności dysponowania przez Komisję stosowną zgodą pokrzywdzonego należy ocenić pozytywnie. Wynika to z faktu, iż podmiotem pokrzywdzonym przestępstwem jest konkretna osoba fizyczna, która bardzo często może pozostawać w emocjonalnej relacji ze sprawcą czynu zabronionego. Przez różne uwarunkowania sytuacji życiowej pokrzywdzonego może on nie chcieć, aby sprawca poniósł daleko idące konsekwencje swojego zachowania. Aspekt ten jest bardzo indywidualny. Należy jednak pamiętać, iż to właśnie pokrzywdzony jest osobą, która bezpośrednio doznała naruszenia dobra chronionego prawem. Tym samym powinien mieć wpływ na formę działania instytucji, która ma działać na

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

jego prawach w ramach postępowania karnego. Nie oznacza to jednak, iż brak uczestnictwa przez Komisję w postępowaniu wpłynie na brak zabezpieczenia potrzeb postępowania. Należy pamiętać, iż przestępstwa, które pozostają w kompetencjach Komisji, należą do ściganych z oskarżenia publicznego, a co za tym idzie – interes społeczny jest reprezentowany już przez oskarżyciela publicznego. Nie sposób jednak wykluczyć istotnego znaczenia Komisji dla oddziaływania na postępowanie karne, w szczególności dzięki przysługującym jej dodatkowym uprawnieniom. Sama zaś konstrukcja w zakresie uprawnienia do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego prowadzi do wykluczenia opcji zakwalifikowania Komisji jako oskarżyciela publicznego czy też *quazioskarżyciela* publicznego.

Brak działania Komisji na prawach oskarżyciela posiłkowego nie wyłącza faktu, iż Komisja może monitorować sprawę, jak i podejmować wewnętrzne czynności w obszarze własnych postępowań, w szczególności w ramach postępowania wyjaśniającego.

Dr Michał Służalec

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie. Adwokat, członek Częstochowsko-Piotrkowskiej Izby Adwokackiej.
Jan Długosz University in Częstochowa. Advoate, member of the Częstochowa-Piotrków Bar Association,.
ORCID: 0000-0002-2468-2734

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

Abstract

Keywords: *auxiliary prosecutor, underage victim, Pedophilia Commission, State Commission for Combating Sexual Exploitation of Minors Under 15*

The State Commission for Combating Sexual Exploitation of Minors Under 15 participation in criminal proceedings as an auxiliary prosecutor

The introduction of State Commission for the Prevention of Sexual Abuse of Children Under 15 into the Polish legal system has made it possible for the Commission to participate in criminal proceedings both as an external entity and as an auxiliary prosecutor. However, the Commission's participation in the judicial process as an auxiliary prosecutor is not unrestricted. The aim of this study is to present the significance of the victim's consent for the Commission's involvement in the proceedings as an auxiliary prosecutor. The main research method employed in this study was the legal-dogmatic method. The article also presents the *lex ferenda* postulates.

Bibliografia

1. **Eichstaedt Krzysztof,** *art. 53* (w:) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2024
2. **Klimaszewski Michał,** *Pozycja ustrojowa Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15.* „Resocjalizacja Polska" 2020/1
3. **Kolendowska-Matejczuk Marta,** *Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego w procesie karnym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Prokuratura i Prawo" 2015/4
4. **Nowikowski Ireneusz,** *Zdolność procesowa a legitymacja do procesu* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 6, *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, red. P. Hofmański, C. Kulesza, Warszawa 2016
5. **Paluszkiewicz Hanna,** *art. 45* (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020
6. Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, *Drugi*

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.3

Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Warszawa 2022, https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/raport-drugi-www-1.pdf (dostęp: 16.08.2025 r.)

7. **Patora Katarzyna,** *art. 240* (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Kulesza, Warszawa 2025
8. **Tyska Magdalena,** *Uprawnienie adwokata do działania w charakterze kuratora procesowego małoletniego w procesie karnym*, „Kortowski Przegląd Prawniczy" 2022/1, DOI: 10.31648/kpp.7768 [dostęp: 16.08.2025 r.]
9. **Urbaniak-Mastalerz Izabela,** *Rola kuratora dla pokrzywdzonego małoletniego w postępowaniu karnym*, „Probacja" 2020/4, DOI: 10.5604/01.3001.0014.7901 (dostęp: 16.08.2025 r.)
10. **Wiliński Paweł,** *Zarys teorii konfliktu w prawie karnym*, Warszawa 2020